

матеріалів); б) може полягати в так званій упущеній (втраченій) вигоді – неодержаних доходах (наприклад, коли службова особа віддає незаконний наказ про скорочення випуску продукції, що призводить до зменшення прибутку підприємства); в) може складатися із суми реальних матеріальних збитків і упущеної вигоди (наприклад, коли той же незаконний наказ про скорочення випуску продукції супроводжується розпорядженням про розукомплектування цінного виробничого обладнання, на якому ця продукція виготовлялася). Проте в усіх випадках, коли шкода має матеріальний характер, загальний розмір збитків завжди повинен у сто і більше разів перевищувати нмдг, встановлений законодавством України на час вчинення злочину. При визначенні розміру такого мінімуму слід керуватися положеннями підп. 169.1.1 п. 169.1 ст. 169; абз. 8 п. 1 розд. XIX та п. 5 підрозд. 1 розд. XX Податкового кодексу України, а також приписами Закону України «Про Державний бюджет України...» на відповідний рік.

Дударєва В. В., здобувач ступеня вищої освіти навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ *Красницька А. В.*

МОВА ЯК УМОВА ДУМКИ

Припущення про те, що мова – це умова думки, висловлювали багато лінгвістів XIX століття. Так, Август Шлейхер писав, що мова є «мислення, виражене звуками», «мова має своїм завданням створити звуковий образ уявлень, понять і відносин, що існують між ними, втілює в звуках процес мислення. Мова за допомогою наявних в його розпорядженні точних і рухомих звуків може з фотографічною точністю відобразити якнайтонші нюанси розумового процесу», «мова – це сприйманий вухом симптом діяльності будь-якого комплексу

матеріальних відносин в побудові мозку і мовних органів з їх нервами, кістками, м'язами тощо» [1, с. 36]. Х. Штейнталь стверджував, що слово і поняття, пропозиція і думка, граматичні категорії і логічні категорії не є і не можуть бути тотожними. Він увів у теорію мови такі поняття, як: «психологічний суб'єкт», «психологічний предикат». Крім того, він на протигагу логічному уявленню про єдиний спосіб мислення для усього людства відстоював положення про різні типи мислення, кожному з яких відповідає своя логіка [1, с. 38].

На думку Г. Пауля, всі мовні засоби зберігаються у вигляді складного психічного утворення, що складається з різноманітних зчеплень уявлень. Ці уявлення обумовлюють можливість повторної появи у свідомості того, що вже в нім було, а звідси і можливість розуміння або вимовлення того, що раніше вже розумілося або вимовлялося. З цього виходить, що «всяка граматична категорія виникає на основі психологічної» [1, с. 54].

Велику увагу проблемі мови і мислення приділяв А. А. Потебня, який вважав, що мислення може існувати без мови. Зокрема, він писав, що «сновидіння переважно складаються із спогадів плотських сприйнять, нерідко не супроводжуються ні гучною ні беззвучною мовою. Творча думка живописця, творця, музиканта не виражається словом і здійснюється без нього, хоча і припускає значний ступінь розвитку, який дається тільки мовою. Глухонімиї теж постійно мислить – і при тому не тільки образами, як художник. Нарешті, в математиці – науці, досконалії формою, – людина, яка розмовляє, відмовляється від слова і робить найскладніші міркування тільки за допомогою умовних знаків» [2, с. 43–44]. А. А. Потебня писав про те, що історія людства знає періоди, коли мова не була пов'язана з мисленням: «У середині людського розвитку думка може бути пов'язана зі словом, але на початку вона, мабуть, ще не доросла до нього, а на високому ступені абстрагованості покидає його, якщо не задовольняє її вимогам». Він мав на увазі, що в первісному суспільстві людина ще не могла користуватися всіма можливостями мови, а на високій стадії розвитку суспільства мова повинна бути дуже

спеціалізованою, для того, щоб людина могла виразити тонкі смислові нюанси.

Основною синтаксичною характеристикою внутрішнього мовлення є предикат. Її приклади виявляються в діалогах [3, с. 28]. Таким людям немає, наприклад, ніякої необхідності іноді обмінюватися словами взагалі, називати предмет розмови: воно їм в більшості випадків і так добре відомо. Людина, розмірковуючи у внутрішньому діалозі, який, ймовірно, здійснюється через внутрішню мову, як би спілкується сама з собою. Природно, що для себе їй тим більше не потрібно позначати предмет розмови [3, с. 27].

У результаті експресивного, оцінного та комунікативного осмислення висловлювань матеріал промови членується, набуває форми, відповідної думки, переданої висловлюванням. Думка для передачі іншим особам також формується за законами мови.

Основний закон розвитку значень уживаних дитиною в спілкуванні слів полягає в їх збагаченні життєвим індивідуальним змістом. Функціонуючи і розвиваючись у практичному мисленні й мови, слово немов вбирає в себе усі нові смисли. У результаті такої операції сенс уживаного слова збагачується різноманітними когнітивними, емоційними та іншими асоціаціями. У внутрішній промові полягає її головна відмінна риса: переважання сенсу над значенням доведено до вищої точки. Можна сказати, що внутрішня мова на відміну від зовнішньої має згорнуту предикативну форму і розгорнутий, глибокий смисловий зміст.

Ще однією особливістю семантики внутрішньої мови є аглютинація, тобто своєрідне злиття слів в одне з їх істотним скороченням, що виникає. Так, у межі можна дійти до слова, яке вбирає в себе сенс цілого висловлювання, і воно стає, як говорив Л. С. Виготський, «концентрованим згустком сенсу» [4, с. 343]. Щоб повністю перевести цей сенс у план зовнішньої мови, довелося б використовувати, ймовірно, не одну пропозицію. Внутрішня мова, мабуть, і складається з подібного роду слів, абсолютно несхожих за структурою і вживанням на ті слова, якими ми користуємося у своїй письмовій та усній мові. Таку

промову в силу названих її особливостей можна використовувати як внутрішній план мовного мислення. Внутрішня мова і є процес мислення «чистими значеннями» [4, 346].

Список використаних джерел

1. Белянин В. П. Психолінгвістика : навч. посіб. – М., 2004.
2. Психолінгвістика : пособие для вузов / под ред. Т. Н. Ушаковой. – М., 2006.
3. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2015.
4. Вадим Глухов. Психолінгвістика. Теория языковой деятельности. – М. : АСТ, 2007.

Мацьків В. А., здобувач ступеня вищої освіти факультету № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) Національної академії внутрішніх справ **Андрусів Л. М.**

ПРАВОВОРЧА ЛІНГВІСТИКА

Стаття присвячена питанням взаємозв'язку мови і права, впливу мовного фактора на правову культуру, залежності якості нормативно-правових текстів від рівня фахово-мовної підготовки тих, хто їх укладає. Особливу увагу приділено мовним проблемам законотворчості, змісту і формі лінгвістичної підготовки нормо-проектувальників в Україні.

Правотворчість є одним зі специфічних різновидів юридичної діяльності, що полягає у розробленні, вдосконаленні, запровадженні, зміні чи скасуванні норм права у формі загально-обов'язкових правових приписів. Як особливо важлива і соціально значуща сфера владної діяльності, правотворчість організовується, забезпечується, охороняється та гарантується державою. Головною метою правотворчої діяльності, здійснюваної уповноваженими суб'єктами (органами держави)